פרק ז' משנה א'

א] כללא דמתני' דין שכחה יש על עומר שאתה שוכחו לעולם אבל זית כזה שאתה זוכרו לאח"ז משום חשיבותו אינו שכחה, ועי' רמב"ם פ"ה הכ"ג שביאר יותר ז"ל נאמר ושכחת עומר בשדה עומר שאתה שוכחו לעולם ואין אתה יודע בו אלא אם תשוב ותראהו יצא זה שאתה זוכרו לאחר זמן ואף על פי שלא תפגע בו מפני שהוא ידוע ומפורסם.

ב] עי' במפרשים ע"פ הירושלמי החילוק שבין 'זית הנטופה' שהכוונה שהוא עושה שמן הרבה לבין שפכוני, דנטופה הינו שנוטף בו שמן 'מאליו' בלי סחיטה, ושפכוני אינו נשפך מאליו רק שמנו אגור בתוכו ומיד כשמכניסים לבית הבד מתחיל להיסחט שמן ממנו כ' הגר"א שנטופה כיון שנוטף מאליו יש בזה חיסרון שהוא נוטף החוצה וזה הולך לאיבוד ואילו שפכוני שמנו אגור בתוכו ואינו נשפך וכ' שיש נ"מ לדינא בזה דהנה בירושלמי מבואר [מובא בר"ש] שא"צ ש'כל שנה' יהיה שמנו מרובה כיון שיש לו שם זה שמוציא שמן הרבה אף שאינו מוציא כל שנה אין לו שכחה [כל שרוב שנים מוציא שמנו] כ' הגר"א שכ"ז בשפכוני שהוא משובח אינו נוטף סתם החוצה אבל נטופה שם צריך ש'בשנה זו' יהיה נטופה, וביאר שזה כוונת המשנה כל שיש בו שם בשדה אפי' כזית הנטופה 'בשעתו' [וברע"ב מפורש לא כן שגם בנטופה סגי מה שברוב השנים עושה כן אף שבשנה זו אינו עושה].

בדין 'במעשיו' הינו שעושה זיתים מרובים האם די במה שעושה זיתים מרובים או שצריך שיהיה לו שם זה שיהיה מפורסם בזה, ופשטות הדברים משמע שגם בזה צריך שיהיה לו שם אבל עי' רש"ש שכ' לחדש שיש כאן במשנה ב' דינים: אם יש לו שם אז זה מועיל אפי' עכשיו אין עושה ו'במעשיו' הינו באופן שעושה זיתים הרבה אז זה מועיל אף שאין לו שם אבל אז צריך שיעשה בפועל וצ"ב, ודייק כן את לשון המשנה, בשמו ""שהיה"" שפכוני או בישני, ובמעשיו ""שהוא עושה"" הרבה במקומו

ג] בישני' מלשון בושה מיהו המבייש ומיהו המתבייש, ויש כאן כמה פירושים בירושלמי ובמפרשים: לשון הירושלמי מובא בר"ש אית דבעי מימר בישני ממש ואית דבעי מימר דמבעית לחבריה, מ"ד ב' 'דמבעית חבריה' הינו שמבייש את כל שאר האילנות מרוב שמן שהוא מוציא ואילו הם אינן כ"כ חשובים כמוהו, ולפי"ז בישני זה לטיבותא, יל"ע דלכאו' הינו 'שפכוני', ועי' תיו"ט שאה"נ זה אותו דבר רק בעי' שיהיה מיוחד בשמו – או שקוראים לו שפכוני או שקוראים לו בישיני וע"ע שם.

מ"ד קמא שם אית דבעי מימר בישני ממש' כ' הר"ש שלהאי מ"ד הינו לגריעותא כלו' שזה מוציא זיתים יבשים שאין עושין שמן – ועכ"ז יש בזה דין שכחה [עי' רמב"ם גם עד"ז] ונתחדש בזה שאף שאדרבה זה גרוע אבל כיון שיש לו שם כזה זה מפורסם שזה גרוע אין בזה דין שכחה, אבל הנה הרא"ש גם במ"ד זה פירש שהכוונה שהזיתים האחרים נקראים רעים כלפיו ומשמע ברא"ש וכ"פ הדרך אמונה שס"ל שרק שם לטיבותא 'אינו שכחה' אבל שם לגריעותא אינו נותן לו מעלה זו ויש לו שכחה ...

ד] ושאר כל הזיתים שנים שכחה ושלשה אינן שכחה, פשטות המשנה משמע שאפי' שכח עץ שלם נמי הוי שכחה וכן משמע ממשנה ב' כמשי"ת שם והנה הרמב"ם פ"ה הכ"ב כ' ז"ל השוכח אילן בין האילנות אפילו היה בו כמה סאין פירות או ששכח שני אילנות הרי הן שכחה שלשה אינן שכחה. וכ' הראב"ד ז"ל השוכח אילן בין אילנות עד הרי הן שכחה. א"א זה אינו מחוור כלל. על מה הראב"ד חולק, בפשוטו י"ל שהנה ברמב"ם מבואר שיש שכחה על אילן שלם וע"ז הראב"ד חולק שאין דין שכחה על אילן שלם כי זה חשוב, או י"ל שוודאי שיש דין שכחה גם על אילן שלם רק שברמב"ם מבואר שגם אם יש בו כמה סאין יש דין שכחה וע"ז הראב"ד חולק וסובר שאין דין שכחה באופן שיש סאתים כמו שראינו בפרק הקודם, ועוד יבואר בעז"ה במשנה הבאה ועי' בנו"כ שם.

ה] רבי יוסי אומר שאין דין שכחה לזיתים כלל, והטעם מבואר בירושלמי שמדובר בזמן שבא אדרינוס קיסר והחריב את כל הארץ ולא היו זיתים מצויין אבל בזמן שזיתים מצויין מודה רבי יוסי שיש שכחה לזיתים, והנה הירושלמי למד מזה - מובא בר"ש - שמי שהיו כל זיתיו נטופה או שופכני או בישני יש להם שכחה, והסברא שכל המעלה של דבר חשוב הוא בייחס לאילנות האחרים דוודאי יזכור לקחת את מה ששכחה עכשיו אבל אם כולם חשובים אין סיבה שיחזור לזה במיוחד ובזה יש דין שכחה, וכל רואה יתמה אדרבה מר' יוסי מוכח שגם באופן שכולם חשובים אין דין שכחה שהרי ר"י אירי בזמן אדרינוס קיסר שכל הזיתים היו חשובים ועכ"ז אר"י שאינו שכחה, ועי' בגר"א בירושלמי שפי' שהנה ר' יוסי הוא דאמר כן אבל רבנן פליגי ומ"ט ? הרי וודאי שזה היה חשוב, וע"כ רבנן חולקים וס"ל שכיון שכל שדהו אילנות חשובים אין דין שכחה וקי"ל כרבנן.